

Літературне читання. II комбінація I варіант

Прочитай текст мовчки.

Притча про мудре зернятко пшениці

Давно те було. Так давно, що на землі ще й кордонів не існувало. Люди тоді могли вільно ходити із краю в край.

Жив у Карпатах старий мудрець. Ніхто й не знав, скільки йому років було.

Одної ночі в хатинку до мудреця постукав запізнілий подорожній, попросив кусень хліба.

Рад би мудрець нагодувати гостя, але в самого — ні скоринки. Усього його багатства — єдина зернина, яка лежала на дні череп'яного горщика. А справжня щирість — поділитися з голодним і стражденним останнім, що маєш. Так мудрець учив людей, так і сам вчинив того вечора.

Обережно взяв він зернину і поклав на долоню подорожньому: «Посади в землю, доглядай, поливай водою, щоб не засохло стебло. Тоді через рік колосок виросте. Збереш колосок, розітреш у долоні, зігрієш зернята — і знову посій у землю».

Не сказав мудрець тільки одного, що зернина та була всім його багатством. Збігло кілька років. Зашуміла колоссям земля. У хату мудреця знову зайшов подорожній — гарно одягнений, веселий, здоровий. А на дворі стояли вози, повні пшениці та всякого добра.

«Це все для тебе, славний мудрецю. Щоб ти багато років міг учити мудрості наш народ, як навчив мене». І вклонився низько господареві.

Та мудрець узяв з усього багатства тільки одну зернину. Обійняв молодого хлібороба. «Мені, чоловіче, дороге не багатство, а пам'ять про мене. Радий урожаєві, але беру з нього тільки зернятко. Пшеничне зерно мудре. Воно несе в собі знак роду і народу і береже його навечно. А решту цих зернят роздай людям — хай вони засіють усю землю. І ти станеш найбагатшою людиною на землі. Бо тільки те твоє, що ти віддав людям».

Виконав молодий землероб заповіт свого вчителя. І обнесли люди довкола землі пшеничне зернятко. І виріс колос-богатир. І народилися з одного зерняти мільйони пшеничних зерен. І в усьому світі зашуміли пшеничні поля. (295 слів.)

Ярема Гоян

Завдання до тексту

1. Визнач, де відбувалися події, описані у творі.
 - А) На Тибеті.
 - Б) На Кавказі.
 - В) У Карпатах.
2. Визнач, у якому розділі книги можна розмістити цей твір.
 - А) Українські народні казки.
 - Б) Притчі та байки.
 - В) Легенди народів світу.
3. Визнач речення з тексту.
 - А) А справжня щирість — поділитися з голодним і стражденим останнім, що маєш.
 - Б) А справжня щедрість — поділитися з голодним і стражденим останнім, що маєш.
 - В) А справжня щедрість — поділитися з голодним і стражденим.
4. Запиши, що заповідав учитель молодому хліборобу (1–2 речення).
5. Пронумеруй послідовність дій, викладених у творі.
 - Посій у землю.
 - Збереш, розітреш, зігрієш.
 - Посади, доглядай, поливай.

Творче завдання

Розкажи про ставлення українців до хліба (4–5 речень).

II варіант

Прочитай текст мовчки.

Три метелики

Було собі три метелики: один білий, другий червоний, а третій жовтий. Вони весело літали цілий день у великому саду, у сонячному світлі, перелітали з квітки на квітку, кожній квіточці щось тихенько говорили, куштували її медок і летіли далі.

Час їм дуже швидко минав. Вони так загралися, що й не зогледілися, як сонечко сховалося за хмари. Птаство неспокійно стало літати, ніби в очікуванні чогось страшного. Усе потроху стало стихати. Далі стало і гуготіти, мов клекоче море або гуде великий вітер. Хмари нагустили так, що й не видно нічого. І пустився дощ.

Змокли метелики. Полетіли вони до своєї хатки, аж там біда: двері замкнені, а ключа ніде не можна знайти.

Що тут робити? За той час, що стояли перед дверима та не знали, що робити, змокли страшенно. Насилу вже крильцями ворушили. Ледве долетіли до тюльпана, червоного з жовтими крапочками. Попросили в нього захисту:

– Любий тюльпанчику! Просимо тебе, одчини свій келих та сховай нас од дощу!

Тюльпан подивився на них і промовив:

– Жовтого і червоного прийму, а білий нехай зостається надворі.

Але обидва метелики, жовтий і червоний, промовили:

– Ти не хочеш захистити нашого братика, білого метелика. Тож ми краще на дощі будемо мокнути!

Метелики смутні полетіли до білої лілеї. Попросили й її, щоб сховала їх від дощу. Але вона погоджувалася прийняти тільки білого. Тоді він промовив:

– Сам-один не хочу ховатися в тебе! Або разом із братами десь знайдемо захист, або вже вкупі бідувати будемо!

Та й полетіли далі.

Почуло це з-за хмар сонечко, і схотілося йому побачити тих приятелів, що так один одного обстоювали. Продерлося крізь хмари і кинуло на метеликів своє проміння. Зараз крильця їхні висохли, і самі вони зігрілися; і знов літали, танцювали й раділи, як давніш, аж до самого вечора. А як сонечко зайшло за гору, то метелики полетіли додому спати. (298 слів.)

З «Молодої України»

Завдання до тексту

1. Визнач жанр прочитаного твору.
 - А) Оповідання.
 - Б) Казка.
 - В) Байка.
2. Визнач головних персонажів.
 - А) Три метелики.
 - Б) Тюльпан, лілея і сонечко.
 - В) Сонечко і метелики.
3. Визнач вислів, який не трапився б у тексті твору під час читання.
 - А) Ти не хочеш захистити нашого братика, білого метелика. Тож ми краще на дощі будемо мокнути!
 - Б) Ховайтеся, брати мої! Мені одному легше буде врятуватися!
 - В) Або разом із братами десь знайдемо захист, або вже вкупі бідувати будемо!
4. Закінчи речення.

У творі йдеться про
5. Пронумеруй послідовність подій, викладених у творі.
 - До тюльпанчика.
 - До хатки.
 - До білої лілеї.

Творче завдання

Пригадай і запиши прислів'я, яке б могло стати заголовком до цієї казочки. Свій вибір поясни (4–5 речень).

III варіант

Прочитай текст мовчки.

Українська хата

Внутрішня обстановка хати по всій Україні була однаковою. Хоча в різних місцях в інтер'єрі відображалися національні і регіональні особливості.

Хату вважали житлом лише відтоді, коли в печі вперше спалахував вогонь. Піч оздоблювали чудовими візерунками. Вважали, що нечиста сила, задивившись на цей розпис, забуває про лихо.

На покуті, який розташовувався по діагоналі від печі, облаштовували домашній іконостас. Перед образами завжди вішали лампадку або ставили запалені свічки в металевих свічниках.

Вікна були «очима» хати. Із сіней були зроблені входи до хати, до комори, на горище. Тут зберігали зерно, речі, кошики, жорна. У сінях містилися полиці для посуду. Тут тримали борошно, картоплю, молоко та інші продукти.

Стіни білили, а потім розписували, найчастіше рослинним орнаментом. Рідше – зображеннями птахів і звірів, геометричними фігурами, побутовими сюжетами.

Українську хату оздоблювали рушниками, килимами та настінним розписом. Причому вишивка рушників, якими прикрашали ікони, картини, вікна та двері, була різною.

Інтер'єр постійно змінювався. У будні долівка була незастеленою. Стіл не застеляли чи застеляли грубою буденною скатертиною без візерунків. Перед неділею хату обов'язково підбілювали й підмазували, поновлювали оздоби на печі, стінах. А в неділю свіжо підмазану підлогу застеляли тканими ряднинами. Стіл вкривали святковою скатертиною, вишитою або з тканими візерунками. На стіл ставили квіти.

Найбільша небезпека ішла від дверей. Отже, саме тому вхід ретельно оздоблювали магічними символами. Вони містилися у вишивці рушників, що ними прикрашали двері. Були вони і в хрестиках, виведених крейдою навколо входу та вікон. Ховалися в розвішаних понад дверима амулетах (підкова, часник, різноманітне зілля).

Зовні стіни хати були схожі на свіжопобілене полотно. Їх щотижня мили, а кожні два тижні вибілювали. Утім, господині не обмежувалися побілкою, вони розписували стіни хат зовні.

Зовнішнім оберегом хати була призьба. Її обводили червоною глиною й застеляли домотканими килимками. Призьба не тільки утеплювала хату, була місцем, де сушили мак, провітрювали часник. Призьба єднала родину – саме там сім'я збиралася разом. (296 слів.)

Із книги В. Садовничої «Велика книга маленького українця»

Завдання до тексту

1. Визнач, коли хату вважали житлом.
А) Коли в печі вперше спалахував вогонь.
Б) Коли починали жити в хаті.
В) Коли закінчувалося будівництво.
2. Визнач, де в хаті містилися полиці для посуду.
А) У сінях.
Б) На горищі.
В) У коморі.
3. Визнач, який малюнок найчастіше наносили на стіни.
А) Геометричні фігури.
Б) Рослинний орнамент.
В) Зображення птахів і звірів.
4. Чим різнився інтер'єр хати в будні та в неділю? Дай коротку відповідь (1–2 речення).
5. Покажи стрілочкою слово, яким закінчується прислів'я, що найточніше виражає головну думку твору.
Ваша хата, ваша й • • затишно.
Не дбає щоб пишно, аби • • миліше.
За морем тепліше, а вдома • • правда.

Творче завдання

Розкажи, які обереги має твоє житло, з чим вони пов'язані (4–5 речень).

IV варіант

Прочитай текст мовчки.

Український віночок

Мабуть, кожна дівчинка вміє плести віночок. Плете із жовтих сонечок кульбаб, із кленових листочків короною. Чи, може, просто з'єднає в барвисте коло лісові і лугові квіти.

А чи знаєте ви, що український віночок не просто краса? Це оберіг, «знахар душі». Є в ньому така чаклунська сила, що біль знімає, волосся береже?

Упліталось до віночка багато квітів. Брала квіточки ружі, калини, безсмертника і деревію, незабудки, чорнобривців, любистку, волошки, ромашки.

Найпочесніше місце належало деревію. Ці дрібненькі білі квіточки здалека нагадують велику квітку. Її називають у народі деревцем. Коли квіти перецвітають, вітер розносить насіння далеко-далеко. Та де б не проросла ця рослинка, вона завжди цвіте. Тому люди і вплели її до віночка як символ нескореності.

А барвінок – до людської оселі, до городу тягнеться. Узимку відвар барвінку п'ють од простуди. Улітку барвінком прикрашають святковий хліб, хату, плетуть з нього весільні букети. Цілий рік його шанують, бо вважають символом життя.

А безсмертник дарує здоров'я нашому роду людському. Чи виразки, чи вавочки – дуже гоїть, тому й співають славу цьому цвітові.

Цвіт вишні та яблуні – символи материнської любові.

Ружа, мальва і півонія своєю красою людей милують. У віночку ж це символи віри, надії, любові.

Любисток, васильки люблять не лише за пахощі, а й за лікувальні властивості. Ними миють волосся, освіжають помешкання, купають у відварі маленьких дітей. Ці квіти у віночку – символ людської відданості.

А ромашка у віночку наймолодша за своїм віком. Її почали вплітати, коли переконалися, що вона приносить не лише здоров'я. Ромашка дарує доброту та ніжність. Уплітають її разом з гронами калини чи цвітом яблуні, вишні. Переплітають з вусиками хмелю – символу гнучкості й розуму. А всього в українському віночку – 20 квіточок, кожна – лікар, оберіг.

Плести віночки – це ціла наука. Наші прабабусі знали секрети: як плести, коли, як зберегти квіти у вінках.

У вінок в'язали різнокольорові стрічки. Для цього треба знати символи. Люди вірили в силу стрічок і віночків. (304 слова.)

За О. Кириченком

Завдання до тексту

1. Визнач жанр прочитаного твору.
А) Казка.
Б) Легенда.
В) Оповідання.
2. Визнач, яке речення з тексту.
А) А барвінок – до людської оселі, до городу тягнеться.
Б) А барвінок – до людської оселі тягнеться.
В) А барвінок – до городу тягнеться
3. Визнач, яка квіточка в українському віночку наймолодша.
А) Безсмертник.
Б) Ромашка.
В) Калина.
4. Закінчи речення.
У творі йдеться про
5. Покажи стрілочкою назву рослини, яка є відповідним символом.
Символ нескореності • хміль.
Символ людської відданості • любисток.
Символ гнучкості й розуму • деревій.

Творче завдання

Розкажи, які обереги має твоя родина, з чим вони пов'язані (4–5 речень).

V варіант

Прочитай текст мовчки.

Якщо хочеш мати друзів

Не так уже важко знайти друзів! Росло при дорозі одне самотнє дерево. Сумувало, що в нього не було друзів у цій порожній рівнині. Звісно, полем шугали вітри, але ніхто не зупинявся біля дерева. У небі пролітали птахи, але жодна не сідала на його голі гілки. Неподалік бігла весела й шумна річка. Але вона жодного разу не зупинилася біля дерева погомоніти. Річка поспішала назустріч іншій річці, щоб веселіше було прямувати до моря.

А люди? Звичайно, неподалік ходили люди. Але в усіх були свої справи, і ніхто не зупинявся біля дерева. Часом воно думало, що краще було б йому піти звідси куди-небудь. Але дерева не можуть ходити. Не можуть утекти навіть тоді, коли прямують до них із сокирами люди.

Так було до самісінької весни. Як тільки настала весна, дерево вкрилося листям, одягло красиві зелені шати. Однак воно знову було зовсім самотнім.

Якось дерево побачило, що яструб женеться за горобцем. Наляканий горобець, не знаючи, куди подітися, шаснув між зеленим листям дерева.

Радошам дерева не було меж. Усю ніч воно шепотілося з горобцем. Уранці птаха звилла на ньому гніздо і сіла виводити пташенят.

А ще якось біля дерева зупинився віз. Візник розпріг коней, кинув їм сіна, а сам ліг подрімати. Їхали повз дерево інші люди, побачили густий затінок і теж вирішили відпочити. Люди сіли в затінку і стали розповідати один одному різні історії. Дерево слухало їх і раділо, що воно вже не самотнє. Воно намагалося своїм пишним гіллям густіше накласти тіні. Тільки б люди не подумали, що погана тінь, і не пішли звідси!

Відтоді кожний подорожній зупинявся відпочити під деревом. Правильно, дерево не може йти в ногу з людиною по дорозі. Зате воно може захищати її своєю тінню!

Так у дерева з'явилися друзі. Воно зрозуміло: якщо хочеш мати друзів, потрібно захищати їх своєю тінню. (295 слів.)

За І. Радичковим

Завдання до тексту

1. Визнач жанр прочитаного твору.
А) Оповідання.
Б) Казка.
В) Байка.
2. Визнач, де відбулися події, описані у творі.
А) У парку.
Б) У лісі.
В) У полі.
3. Визнач, у якому розділі читанки можна розмістити цей твір.
А) Праця.
Б) Що росте.
В) Правда, рівність, братерство.
4. Закінчи речення, використовуючи слова автора.
Дерева не можуть
Дерево може
5. Пронумеруй послідовність подій за порядком, викладеним у творі.
 Подорожні.
 Горобець.
 Віз.

Творче завдання

Розкажи про свого друга (4–5 речень).